

อิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้น: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาด

หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

ภัสสร โชติไพบูลย์พันธุ์¹ มนธิชา อินทร์ทอง¹ สุพรรณษา สงณรินทร์¹ อนงค์นาฏ เปี้ยฉิม¹

และ รจนา ชุนแก้ว^{2*}

Received: April 18, 2025

Revised: December 25, 2025

Accepted: February 19, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) ระหว่างปี พ.ศ. 2564–2566 โดยมีรวมกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 415 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพงานสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100 และ MAI มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนั้นสำหรับกลุ่มของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100 พบว่า ขนาดของสำนักงานและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีไม่ส่งผลต่อราคาหุ้น ในขณะที่จำนวนเรื่องและจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในทางตรงกันข้าม ผลการศึกษาสำหรับกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI กลับพบว่าขนาดสำนักงานและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อราคาหุ้น ผลการศึกษาสະທ້ອនถึง ความสำคัญของบทบาทผู้สอบบัญชีในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและผู้ถือหุ้น อันสามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) การตรวจสอบบัญชีที่มีคุณภาพนั้นสามารถลดความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและนักลงทุน ลดทอนความเสี่ยงจากพฤติกรรมฉวยโอกาสของผู้บริหาร และสร้างความเชื่อมั่นในข้อมูลทางการเงินได้

คำสำคัญ: คุณภาพการสอบบัญชี, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ, ทฤษฎีตัวแทน, ราคาหุ้น

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ผู้รับผิดชอบบทความ, Email: rojana.ko@psu.ac.th)

The Influence of Audit Quality on Stock Prices: The case study of Listed Company on The Stock Exchange of Thailand (SET) and Market for Alternative Investment (MAI)

Patsorn Chotphaiboonphan¹ Monticha Inthong¹ Supansa Songnarin¹ Anongnard Piachim¹
and Rojana Khunkaew^{2*}

Received: April 18, 2025

Revised: December 25, 2025

Accepted: February 19, 2026

Abstract

This study aims to examine the influence of audit quality on stock prices of companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) and the Market for Alternative Investment (MAI) during 2021–2023, with a total sample of 415 observations. The results indicate that the audit quality of companies listed in the SET100 and MAI differs significantly. Moreover, for companies listed in the SET100, the size of the audit firm and audit fees do not significantly affect stock prices, whereas the number of issues and words of key audit matters significantly influence stock prices. In contrast, for companies listed on the MAI, both audit firm size and audit fees have a significant positive effect on stock prices. These findings emphasize the essential role of auditors in building investor and shareholder confidence, which can be explained through Agency Theory. High-quality audits reduce information asymmetry between management and investors, mitigate the risk of opportunistic managerial behavior, and reinforce the reliability of financial reporting.

Keywords: Audit Quality, Agency theory, Market for Alternative Investment (MAI), Stock Prices, The Stock Exchange of Thailand (SET)

¹ Undergraduate student, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

² Assistant Professor, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

(Corresponding author, Email: rojana.ko@psu.ac.th)

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ ด้วยการทำหน้าที่เป็นแหล่งระดมทุนระยะยาวสำหรับภาคธุรกิจ ทั้งในรูปแบบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) ที่รองรับบริษัทขนาดใหญ่ และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: MAI) ที่สนับสนุนกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ความหลากหลายของบริษัทจดทะเบียนในตลาดทุนไทย สะท้อนถึงการเปิดโอกาสให้ธุรกิจทุกขนาดสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากประชาชนและนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นของนักลงทุนยังคงเป็นหัวใจสำคัญของกลไกตลาดทุน ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้อง และเชื่อถือได้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จึงกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนมีหน้าที่ในการจัดทำและเปิดเผยงบการเงินตามมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบได้ และเป็นข้อมูลสำคัญต่อการตัดสินใจของนักลงทุน อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นของนักลงทุนอาจลดลงได้เมื่อเกิดการบิดเบือนข้อมูลหรือการทุจริตทางบัญชี อาทิ กรณีบริษัท สตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ STARK ซึ่งถูกสำนักงาน ก.ล.ต. กล่าวโทษว่าตกแต่งตัวเลขทางการเงินและเปิดเผยข้อมูลเท็จ ซึ่งกระทบต่อความน่าเชื่อถือของบริษัทและสำนักงานสอบบัญชี เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพการสอบบัญชีในการเสริมความโปร่งใสและลดความเสี่ยงจากการทุจริต

จากเหตุการณ์ทุจริตดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีตัวแทน โดยเกิดจากความแตกต่างกันในเรื่องของเป้าหมายและผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารอาจตัดสินใจทางธุรกิจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งผู้บริหารยังเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลภายในมากกว่าผู้ถือหุ้น จึงนำไปสู่การบิดเบือนข้อมูลหรือการตกแต่งตัวเลขทางการเงินได้ ในขณะที่สำนักงานสอบบัญชี หรือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้น เป็นกลไกหนึ่งในการกำกับกับดูแลกิจการ ซึ่งทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้น ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในงบการเงิน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้บริหารได้จัดทำและนำเสนอข้อมูลอันสะท้อนถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการ ซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวนี้จะมีส่วนในการลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Information Asymmetry) และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มของผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร (Conflict of Interest) รวมทั้งยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลทางการเงินและลดความเสี่ยงจากการบิดเบือนหรือการทุจริตทางบัญชีอันอาจกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียของกิจการ (Jensen & Meckling, 1976; Watts & Zimmerman, 1983)

คุณภาพของการสอบบัญชี คือ ความสามารถของผู้สอบบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างเป็นอิสระโดยอาศัยหลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้รายงานมีความถูกต้องและครบถ้วนในสาระสำคัญ (Kaewsuriya, 2017) ภายใต้แนวคิดที่ว่าหากรายงานทางการเงินไม่มีคุณภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ จากการศึกษาในอดีต การวัดคุณภาพการสอบบัญชีสามารถแบ่งได้เป็นสองลักษณะคือ การวัดคุณภาพทางตรง และการวัดคุณภาพทางอ้อม (Aghaei Chadegani, 2011) โดยการวัดด้วยวิธีการทางตรงนั้น เป็นการพิจารณาถึงความสอดคล้องกันของข้อมูลทางการเงินกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ในขณะที่วิธีการทางอ้อม จะเป็นการพิจารณาถึงปัจจัยอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน อาทิ ขนาดของบริษัทสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชี เป็นต้น จากหลักฐานในอดีตพบว่า คุณภาพงานสอบบัญชีมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตอบสนองของนักลงทุน โดยนักลงทุนมักให้ความเชื่อมั่นต่อสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) เนื่องจากมีทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และความมุ่งมั่นรักษาชื่อเสียง จึงทำให้มีการปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง เพื่อลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดในการตรวจสอบ บริษัทที่ได้รับการตรวจสอบโดย Big4 จึงมักได้รับความสนใจจากนักลงทุนมากกว่า (Almashaqbeh et al., 2020; ISAH et al., 2020; Okolie & Izedonmi, 2014) นอกจากขนาดสำนักงานสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีก็เป็นตัวชี้วัดคุณภาพงานสอบบัญชีด้วยเช่นกัน เพราะเป็นปัจจัยอันสะท้อนถึงความเป็นอิสระ ความรู้ ทักษะ จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี และความซับซ้อนของงาน ค่าธรรมเนียมที่สูงอาจบ่งชี้ว่าต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นเพื่อแก้ไขรายการทางบัญชีที่ซับซ้อน หรือในอีกแง่หนึ่งคือ

สะท้อนถึงความละเอียดและคุณภาพการสอบบัญชี ดังนั้นจากการศึกษาในอดีตจึงมีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าค่าธรรมเนียมดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตอบสนองของนักลงทุน (Almashaqbeh et al., 2020; Okolie & Izedonmi, 2014)

รายงานผู้สอบบัญชีเป็นหลักฐานสำคัญในการแสดงถึงผลจากการตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ตลอดจนรับรองความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบเดิม อาจไม่สามารถให้ข้อมูลที่มีสาระสำคัญเพียงพอแก่ผู้ใช้งบการเงิน ในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Suttipun, 2020a) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเปิดเผยข้อค้นพบที่สำคัญจากการสอบบัญชี ซึ่งอาจไม่สะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริงของกิจการ (Boonlert-U-Thai et al., 2019) เพื่อยกระดับคุณค่าของข้อมูลในรายงานผู้สอบบัญชี ในปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (The International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) ได้เสนอให้มีการเปิดเผยเรื่องที่ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญ (Key Audit Matters: KAMs) ซึ่งสะท้อนประเด็นที่มีความเสี่ยงสูง หรือมีการใช้ดุลยพินิจอย่างมากระหว่างการสอบบัญชี ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 สภาวิชาชีพบัญชีแห่งประเทศไทย ได้บังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับที่ 701 เพื่อรองรับการเปิดเผย KAMs อย่างเป็นทางการ โดยภายหลังจากการเปิดเผย KAMs ดังกล่าวนั้น ได้มีหลักฐานการศึกษาในหลายประเทศ อาทิ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส มาเลเซีย ออสเตรเลีย และจีน พบว่า การเปิดเผย KAMs ไม่ส่งผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์หรือพฤติกรรม การตัดสินใจของนักลงทุน (Bédard et al., 2019; Gutierrez et al., 2018; Lennox et al., 2023).

การศึกษาล่าสุดที่เกี่ยวข้องดังกล่าวในประเทศไทยยังคงกระจุกตัวในบริบทของบริษัทขนาดใหญ่ และยังคงไม่สามารถสรุปทิศทางของความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจน (Anuntavorn et al., 2024; Boonyanet & Promsen, 2018; Phondeesuksakul & Tongkong, 2020; Sripetch 2020) ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงอิทธิพลของคุณภาพของการสอบบัญชีต่อราคาหุ้น ภายใต้บริบทของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่ม SET100 และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) อันจะสามารถสะท้อนถึงการตอบสนองของนักลงทุนที่มีต่อธุรกิจขนาดใหญ่ และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายหลังจากที่ได้มีการรับทราบข้อมูลทางการเงินและผลจากการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้สอบบัญชี ทั้งนี้เชื่อว่าผลการศึกษานี้มีแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ในการใช้ผลวิจัยประกอบการเลือกสำนักงานสอบบัญชีและส่งเสริมความร่วมมือกับผู้สอบบัญชีเพื่อพัฒนาคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน กลุ่มผู้สอบบัญชีในการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบและออกรายงานอันกระทบต่อการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนกลุ่มของหน่วยงานกำกับดูแลตลาดทุน ในการนำผลวิจัยประกอบการพัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวข้องและให้ความรู้แก่นักลงทุนเกี่ยวกับการตีความข้อมูลการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

การทบทวนวรรณกรรมและสมมติฐานในการวิจัย

1. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดทุนเป็นแหล่งระดมเงินออมและให้สินเชื่อยาวตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป โดยแบ่งออกเป็นตลาดเงินเชื่อทั่วไป ซึ่งเป็นการกู้ยืมจากธนาคารหรือสถาบันการเงิน และตลาดหลักทรัพย์ที่มีการออกตราสารทางการเงิน เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้ และพันธบัตร ทั้งสองตลาดสามารถจำแนกเพิ่มเติมเป็นตลาดแรก (Primary Market) สำหรับการเสนอขายหลักทรัพย์ครั้งแรก และตลาดรอง (Secondary Market) สำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ผ่านตลาดแรกมาแล้ว โดยในประเทศไทย ตลาดรองประกอบด้วย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) สำหรับบริษัทขนาดใหญ่ ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) สำหรับ

ธุรกิจขนาดกลางและเล็ก และตลาดไลฟ์ เอ็กซ์เชนจ์ (LiVEx) สำหรับกิจการขนาดเล็กหรือสตาร์ทอัพที่ต้องการเข้าถึงแหล่งทุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายหลักทรัพย์ และให้บริการที่เกี่ยวข้อง โดยไม่นำผลกำไรมาแบ่งปันกัน และมีบทบาทในการส่งเสริมการออมและการระดมเงินทุนระยะยาว เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบันการดำเนินงานของ SET อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 โดยมีการดำเนินงานหลัก ได้แก่ การรับหลักทรัพย์จดทะเบียน และดูแลการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน การซื้อขายหลักทรัพย์ และการกำกับดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์ การกำกับดูแลบริษัทสมาชิกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลและการส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้ลงทุน (The Stock Exchange of Thailand, 2024) โดยดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) จำแนกเป็น SET50 และ SET50FF, SET100 และ SET100FF, sSET, SETCLMV, SETHD, SETESG และ SETWB

ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: MAI) เป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งที่สองของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์การทำงาน คือ ทำหน้าที่เป็นตลาดทุน เพื่อให้กิจการต่าง ๆ สามารถระดมเงินทุนเพิ่มเติมจากสาธารณะได้ แต่จะเน้นไปที่กิจการขนาดกลางและขนาดย่อม (เอสเอ็มอี - SME) และกิจการเกี่ยวกับนวัตกรรม โดยได้ผ่อนผันหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ลง เพื่อเปิดโอกาสให้กิจการขนาดเล็กที่ไม่สามารถเข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ ได้มีหนทางในการระดมทุน รวมทั้งสนับสนุนอุตสาหกรรมการร่วมลงทุน (venture capital) เพื่อเพิ่มจำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ตลาดหลักทรัพย์ไลฟ์ เอ็กซ์เชนจ์ (LiV Exchange: LiVEx) เป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งที่สามของประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565 จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการระดมทุนในตลาดทุนของกิจการที่อยู่ในช่วงกำลังพัฒนา โดย LiVEx มีแนวทางการกำกับดูแลการจดทะเบียนและการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดที่มีลักษณะผ่อนปรน ทั้งในเรื่องคุณสมบัติการเข้าจดทะเบียนและการดำรงสถานะเป็นบริษัทจดทะเบียน โดยเน้นหลักการเปิดเผยข้อมูลต่อผู้ลงทุน และอัตราค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นบริษัทจดทะเบียนจะต่ำกว่ากรณีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) การซื้อขายจะเป็นแบบเจรจาต่อรองกันเอง โดยมี Live Platform เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งทุนและบริษัท ซึ่งจะไม่มีการจับคู่ซื้อขายแบบอัตโนมัติเหมือนตลาด SET และ MAI

เนื่องด้วยตลาดหลักทรัพย์ไลฟ์ เอ็กซ์เชนจ์ เป็นตลาดที่เริ่มก่อตั้งใหม่ในปี 2565 การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปยังกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มของตลาด SET และ MAI ด้วยว่ามีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว อีกทั้งสองตลาดดังกล่าวนี้ยังสามารถเห็นภาพความแตกต่างของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยทั้งสองตลาดนี้นับว่าอยู่ในความสนใจของนักลงทุน และเป็นฐานสำคัญในทางเศรษฐกิจ

2. คุณภาพการสอบบัญชี

คุณภาพการสอบบัญชี หมายถึง คุณภาพรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นต่อการเงิน โดยมีการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ มีหลักฐานที่ใช้ในการตรวจสอบอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนในสาระสำคัญ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจและเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้งบการเงิน จากการทบทวนวรรณกรรม ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดคุณภาพการสอบบัญชีได้เป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย ตัวชี้วัดซึ่งเป็นข้อมูลเชิงผลลัพธ์ (Output-based proxies) และตัวชี้วัดตามข้อมูลนำเข้า (Input-based proxies) (DeFond & Zhang, 2014) โดยข้อมูลเชิงผลลัพธ์ ครอบคลุมถึง (1) การแก้ไขงบการเงินที่มีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกรณีเป็นการแก้ไขที่ริเริ่มโดยผู้สอบบัญชีและการบังคับใช้กฎหมายของ SEC (2) ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง (Going concern opinions) (3) ลักษณะของการรายงาน

ทางการเงิน เช่น การใช้ค่าคงค้างรวม (Total accruals) และ (4) มาตรการตามการรับรู้ของตลาด เช่น การตอบสนองของกำไร (Earnings response coefficient) ปฏิกริยาของราคาหุ้นต่อเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชี และมาตรการต้นทุนเงินทุน (Cost of capital) ขณะที่ข้อมูลนำเข้า หมายถึงตัวชี้วัดที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของผู้สอบบัญชีและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ทั้งนี้คุณลักษณะของผู้สอบที่นิยมใช้ในการวิจัยมากที่สุดคือ ขนาดสำนักงานสอบ เนื่องจากมีแนวคิดและหลักฐานในอดีตให้เหตุผลว่า ผู้สอบบัญชีในกลุ่ม Big4 มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานโดยมีคุณภาพสูงกว่า ด้วยความพร้อมในด้านทรัพยากร เทคโนโลยี การฝึกอบรมบุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลให้สามารถดำเนินการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักฐานในอดีตที่ได้มีการจำแนกเครื่องมือในการวัดคุณภาพการสอบบัญชีเป็น 2 ประเภทเช่นกัน ได้แก่ การวัดคุณภาพการสอบบัญชีทางตรง คือ การพิจารณาถึงคุณภาพของข้อมูลทางการเงิน โดยที่รายงานทางการเงินนั้นเป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนดไว้ และการวัดคุณภาพการสอบบัญชีทางอ้อม โดยมีเครื่องมือในการวัดคุณภาพการสอบบัญชี ได้แก่ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้บริหาร ระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชี ความเชี่ยวชาญในการสอบบัญชี เป็นต้น (Aghaei Chadegani, 2011)

นอกเหนือจากการประเมินคุณภาพการสอบบัญชีด้วยวิธีการข้างต้นแล้วนั้น นับแต่ปี 2560 เป็นต้นมา สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีที่ทำการตรวจสอบบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (SET และ MAI) จะต้องเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หรือ KAMs ในรายงานผู้สอบบัญชี (Federation of Accounting Profession [FAP], 2016) โดย Kamwass et al. (2020) อธิบายว่า KAMs เป็นการเปิดเผยรายการหรือเหตุการณ์ที่มีนัยสำคัญ พร้อมระบุเหตุผลและแนวทางที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการตรวจสอบ ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับรายการทางบัญชีที่สำคัญ เช่น การรับรู้รายได้ การวัดมูลค่าทรัพย์สิน หรือการด้อยค่า นอกจากนี้ การนำเสนอ KAMs ยังช่วยเพิ่มมูลค่าด้านการสื่อสารให้กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแง่ความโปร่งใส เนื่องจากการให้ข้อมูลต่อผู้ใช้งบการเงินเพื่อให้เข้าใจเรื่องที่สำคัญ อันช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมของข้อมูลระหว่างผู้ใช้งบการเงินและผู้สอบบัญชีลงได้ (Aroonsakul, 2019)

จากวรรณกรรมในอดีต ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวชี้วัดคุณภาพการสอบบัญชีด้วยข้อมูลนำเข้า/ตัวชี้วัดทางอ้อม เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้จากรายงานทางการเงินของบริษัท โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ขนาดของสำนักงานบัญชี ค่าธรรมเนียมสอบบัญชี และเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ขนาดของสำนักงานบัญชี แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) สำนักงานสอบบัญชี Big4 คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ประกอบไปด้วย บริษัท ดีลอยท์ทู่ชโทมัทสึ โซยียส สอบบัญชี จำกัด (Deloitte Touche Tohmatsu Jaiyos), บริษัท สำนักงานอีวาย จำกัด (Ernst & Young), บริษัท พริซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด (PricewaterhouseCoopers ABAS) และบริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด (KPMG Phoomchai Audit) 2) สำนักงานสอบบัญชี Non-Big4 คือ บริษัทสอบบัญชีทั่วไปในประเทศไทย ที่ดำเนินธุรกิจด้านการจัดทำบัญชีและการสอบบัญชีให้กับกิจการขนาดเล็ก โดยมีหลักฐานการศึกษายืนยันได้ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่นั้น มีคุณภาพสูงกว่าสำนักงานขนาดเล็ก (Boone et al., 2010; DeAngelo, 1981; Krishnan, 2003) โดยที่สำนักงานสอบบัญชี Big4 และ Non-Big4 อาจมีความแตกต่างกันในด้านความเข้าใจในอุตสาหกรรมลูกค้า การตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความสามารถของผู้สอบบัญชี ทรัพยากรของสำนักงาน อีกทั้งสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่อาจมีความมุ่งมั่นมากกว่าในการรักษาชื่อเสียงของสำนักงาน

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี คือ ค่าตอบแทนที่ผู้สอบบัญชีได้รับจากการตรวจสอบและสอบทานงบการเงิน ซึ่งการกำหนดค่าธรรมเนียมดังกล่าวควรพิจารณาจากหลายปัจจัยตามแนวทางของมาตรฐานการควบคุมคุณภาพฉบับที่ 1 (TSQC1) ของสภาวิชาชีพบัญชี (2557) ได้แก่ ลักษณะและความซับซ้อนของธุรกิจลูกค้า ปริมาณและลักษณะของข้อมูลทางการเงิน ความเสี่ยงจากการรับงานสอบบัญชี ความพร้อมของบุคลากร และจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ทั้งนี้ การกำหนดค่าธรรมเนียมในรูปแบบอัตราคงที่หรืออัตราตายตัวไม่สามารถสะท้อนถึงภาระงานที่แท้จริงได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากต้นทุนและลักษณะงานสอบบัญชีแตกต่างกันในแต่ละกิจการและในแต่ละผู้สอบบัญชี (Pratoomsuwan, 2017; Srisuwan et al., 2024)

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่อง การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่ออกโดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ให้ความหมายของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ว่าเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน ซึ่งผู้สอบบัญชีพิจารณาโดยใช้ดุลยพินิจอย่างมีอาชีพ โดยเรื่องสำคัญดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจข้อมูลในงบการเงินได้ดีขึ้น มาตรฐานนี้กำหนดให้กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต้องเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี และกิจการอื่นที่มีส่วนได้เสียสาธารณะสามารถปฏิบัติตามได้เช่นกัน ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาเรื่องสำคัญจากประเด็นที่สื่อสารกับผู้มีส่วนที่กำกับดูแล โดยเน้นไปที่เรื่องที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ การใช้ดุลยพินิจที่สำคัญในรายการทางบัญชี หรือประมาณการที่มีความไม่แน่นอนสูง และเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างงวดบัญชี (Federation of Accounting Profession [FAP], 2016)

3. การตอบสนองของนักลงทุนและมูลค่าหุ้น

การตอบสนองของนักลงทุน เป็นการแสดงออกของนักลงทุนเมื่อถูกกระตุ้นจากการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน เป็นเหตุให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เช่น การตัดสินใจจะซื้อจะขาย หรือ ถือครองหลักทรัพย์ โดยการตอบสนองของนักลงทุนอาจอยู่ในรูปของปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ หรือการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ (Sricharoen & Jarutakanont, 2023) โดยราคาหุ้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ราคาที่ตราไว้ ราคาตามบัญชี และราคาตลาด ซึ่งนักลงทุนหลายรายมักใช้ราคาตลาด และราคาตามบัญชีเป็นเกณฑ์ในการเลือกซื้อหุ้นเพื่อลงทุน โดยการคำนวณหามูลค่าตามบัญชีสามารถกระทำได้อย่างง่ายและมีความถูกต้องสูง เนื่องจากข้อมูลงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนเป็นข้อมูลที่เปิดเผยทั่วไป และมีผู้สอบบัญชีตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป แต่มาตรฐานบัญชีกำหนดให้การบันทึกบัญชีทรัพย์สินดำเนินงานของบริษัทต้องบันทึกที่ราคาทุนและมีการตัดค่าเสื่อมราคาระหว่างอายุการใช้งาน ทำให้มูลค่าทรัพย์สินอาจจะต่ำกว่ามูลค่าที่ควรจะเป็นหากพิจารณาราคาตลาดในปัจจุบัน และไม่ได้สะท้อนมูลค่าบริษัทที่ควรจะเป็น ดังนั้น มูลค่าตามบัญชีที่อาจไม่สะท้อนถึงสถานะที่แท้จริงของกิจการ ทำให้การใช้มูลค่าตามราคาตลาดเป็นสิ่งที่น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของกิจการได้ดีกว่า (Duangchan, 2021) โดยนักลงทุนจะคาดการณ์หรือรู้ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นได้ด้วยปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดราคาหุ้น กล่าวคือ ราคาหุ้นที่เปลี่ยนแปลงไปน่าจะเกิดจากการที่ผู้ลงทุนคาดการณ์ถึงสิ่งที่ตนจะได้รับในอนาคต ทั้งในรูปของเงินปันผล และส่วนต่างราคาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดความหมายของ ราคาหุ้น หมายถึง มูลค่าตามราคาตลาดของหลักทรัพย์จดทะเบียน ซึ่งเป็นการตอบสนองของนักลงทุนที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการซื้อและความต้องการขายของผู้ลงทุนโดยรวมขณะนั้น วัดด้วยราคาปิด ณ สิ้นวัน และกำหนดวันที่เกิดเหตุการณ์ (Event Date) เป็นวันที่ข้อมูลงบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีเผยแพร่ต่อสาธารณชน จากงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาในช่วงระยะสั้นใกล้กับวันที่เกิดเหตุการณ์จากงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์ พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาในช่วงระยะสั้นใกล้กับวันที่เกิดเหตุการณ์ อาทิ ช่วงเวลา 3 วัน ตั้งแต่วันที่ -1 ถึงวันที่ +1 (Saingthong, 2017), ช่วงเวลา 7 วัน ตั้งแต่วันที่ -3 ถึงวันที่ +3 (Sricharoen & Jarutakanont, 2023), ช่วงเวลา 15 วัน ตั้งแต่วันที่ -7 ถึงวันที่ +7 (Boonyanet & Promsen, 2018; Suttipun, 2020b), ช่วงเวลา 3 วัน หลังวันที่ประกาศงบการเงิน ตั้งแต่วันที่ 0 ถึงวันที่ +2 (Srijunpetch, 2017), ช่วงเวลา 5 วัน หลังเผยแพร่รายงานของผู้สอบบัญชี (Limaporn et al., 2019) ทั้งนี้ช่วงเหตุการณ์ คือ ช่วงเวลาที่เกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ เริ่มตั้งแต่วันที่เกิดเหตุการณ์เป็นอย่งน้อย ไปจนถึงวันหลังเกิดเหตุการณ์เพื่อสะท้อนผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากวันที่เกิดเหตุการณ์ การศึกษาครั้งนี้จึงทำการศึกษาราคาหุ้น 2 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ ณ วันที่เกิดเหตุการณ์ (Event Date) และวันที่ 7 ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ เพื่อเป็นการยืนยันถึงราคาหุ้นที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากมีการรับทราบข้อมูลทางการเงินของบริษัทและข้อมูลจากรายงานผู้สอบบัญชี

4. ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

Jensen and Meckling (1976) ได้อธิบายถึงทฤษฎีตัวแทนไว้ว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวการและตัวแทน โดยตัวการจะทำการมอบหมายหน้าที่ให้ตัวแทนปฏิบัติงานแทนตน และได้รับผลประโยชน์อื่นเป็นการแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ทฤษฎีตัวแทนได้มีการนำมาใช้ในการวิจัยทางบัญชีอย่างแพร่หลาย รวมถึงในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีกับราคาหุ้น (Almashaqbeh et al., 2020) ด้วยการที่ตัวการในที่นี้คือผู้ถือหุ้น/เจ้าของกิจการ นอกเหนือจากจะมีการแต่งตั้งกลุ่มผู้บริหารเป็นตัวแทนในการจัดการภายในบริษัทแล้วนั้น ยังจะเป็นสิ่งที่ต้องมีตัวแทนอีกส่วนหนึ่งในการทำหน้าที่กำกับดูแลหรือคานอำนาจ เพื่อให้ผู้บริหารปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงประโยชน์ของบริษัทมากกว่าประโยชน์ของตนเอง ซึ่งตัวแทนในกลุ่มนี้นั้นอาจประกอบด้วยทั้งตัวแทนภายใน คือ กลุ่มของคณะกรรมการบริษัท และภายนอก คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีนั้นเป็นไปเพื่อตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลรายงานทางการเงิน โดยหากมีการตรวจพบรายการผิดพลาดประการใดผู้สอบบัญชีจะมีการแจ้งกลุ่มของคณะกรรมการบริษัท เพื่อทำการปรับปรุงข้อมูล รวมถึงทบทวนกระบวนการการควบคุมภายในและกระบวนการดำเนินงานของบริษัท กระบวนการนี้เป็นกลไกสำคัญในการลดทอนการบิดเบือนข้อมูลทางการเงินและการทุจริตทางบัญชีที่อาจเกิดขึ้นโดยผู้บริหาร ในการศึกษาครั้งนี้จึงใช้ทฤษฎีตัวแทนในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและราคาหุ้น โดยหากผู้สอบบัญชีปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นส่วนสนับสนุนความโปร่งใสของบริษัท นำเสนอข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องครบถ้วนเชื่อถือได้ จึงมีส่วนส่งเสริมให้บริษัทมีมูลค่าหุ้นสูงขึ้นเช่นกัน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสมมติฐานในการวิจัย

อิทธิพลของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีต่อราคาหุ้น

ขนาดสำนักงานบัญชีที่ทำการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทถือเป็นสัญญาณหนึ่งที่ส่งไปยังตลาดและนักลงทุน ซึ่งนักลงทุนส่วนใหญ่มักเชื่อว่าผู้สอบบัญชีจากบริษัท Big4 มีประสบการณ์และชื่อเสียง ทำให้ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบและมุ่งมั่นถึงคุณภาพ โดยมักคำนึงว่าหากมีการแสดงข้อมูลผิดพลาดและส่งผลกระทบต่อบริษัทที่ทำการตรวจสอบนั้น อาจสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชีด้วยเช่นกัน ดังนั้นนักลงทุนจึงมีความมั่นใจในประสิทธิภาพการตรวจสอบของสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่มากกว่าสำนักงานขนาดเล็ก

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตเมื่อไม่นานมานี้พบว่า มีนักวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงบวกของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับราคาหุ้น อาทิ การศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในจอร์แดนที่ Almashaqbeh et al. (2020) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของคุณภาพงานสอบบัญชีต่อมูลค่าหุ้น โดยพบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าหุ้นของบริษัท เช่นเดียวกับ ISAH et al. (2020) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของคุณภาพการสอบบัญชีกับมูลค่าหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไนจีเรีย ในช่วงระหว่างปี 2012–2018 โดยผลการศึกษาพบว่า มากกว่าร้อยละ 70 ของกลุ่มตัวอย่างได้มีการตรวจสอบรายงานการเงินด้วยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ Big4 อีกทั้งยังมีหลักบายนัยอื่นอีกว่าขนาดสำนักงานสอบมีส่วนส่งเสริมให้บริษัทมีมูลค่าตลาดของหุ้นเพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีตของ Okolie and Izedonmi (2014) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไนจีเรียในช่วงปี 2006–2011 พบว่า มีสัดส่วนในการใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ทำการตรวจสอบรายงานการเงินในสัดส่วนที่สูงใกล้เคียงกัน ผลการวิเคราะห์ภายใต้ POOLED OLS และ PANEL OLS (No effects) พบว่า บริษัทที่ได้รับการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีมูลค่าตลาดของหุ้นเพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงเวลาเดียวกัน Ola (2018) ทำการศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไนจีเรียในช่วงระหว่างปี 2004–2015 พบว่า คุณภาพงานสอบซึ่งวัดด้วยขนาดสำนักงานสอบบัญชี ความเชี่ยวชาญ ค่าธรรมเนียมการสอบ และวาระการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่าหุ้นของบริษัท

หลักฐานการศึกษาของกลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย Pham (2021) ได้ศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์โฮจิมินห์ ระหว่างปี ค.ศ. 2015–2019 โดยมีขนาดของสำนักงานสอบบัญชีเป็นตัวแทนของคุณภาพการสอบบัญชี พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ หรือ Big4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเคลื่อนไหวของราคาหุ้น อันอธิบายได้ว่าการที่มีบริษัท

สอบบัญชีขนาดใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้สอบบัญชีภายนอก จะช่วยให้ข้อมูลเฉพาะของบริษัทที่เปิดเผยต่อสาธารณะมีถูกต้องและทันเวลา มีการออกรายงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ซึ่งความน่าเชื่อถือของข้อมูลเหล่านี้ช่วยลดช่องว่างของข้อมูลระหว่างผู้บริหาร นักลงทุน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ จึงทำให้ราคาหุ้นมีแนวโน้มเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับตลาดโดยรวม อย่างไรก็ตามยังคงมีหลักฐานการศึกษาที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและราคาหุ้น งานวิจัยของ Sripetch (2020) ศึกษากลุ่มตัวอย่างจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET100 โดยพบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์ต่อการประเมินมูลค่าหุ้นด้านราคาหุ้น เนื่องจากคุณภาพการสอบของสำนักงานสอบบัญชีและผู้สอบบัญชีในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็น Big4 และ Non-Big4 มีคุณภาพการสอบบัญชีที่ไม่แตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น เนื่องจากความมั่นใจของนักลงทุนที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาชื่อเสียงของสำนักงาน และลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการฟ้องร้อง โดยจากหลักฐานในอดีตแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีการตรวจสอบด้วยขนาดของสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ จะมีมูลค่าหุ้นที่เพิ่มขึ้น จึงเป็นหลักฐานสนับสนุนไดว่่านักลงทุนเชื่อมั่นในข้อมูลทางการเงินที่ผ่านการตรวจสอบด้วยสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่มากกว่าขนาดเล็ก

H_{1a}: สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

H_{1b}: สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

อิทธิพลของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่อราคาหุ้น

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี คือ จำนวนเงินที่ผู้สอบบัญชีได้ทำการเรียกเก็บจากบริษัทที่ได้รับงานตรวจสอบ โดยค่าธรรมเนียมการสอบนี้ยังสามารถสื่อได้ถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ปริมาณงาน ระยะเวลาที่ทำการตรวจสอบ ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบ ด้วยเหตุนี้ค่าธรรมเนียมการสอบจึงเป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งที่ใช้ในการวัดคุณภาพการสอบบัญชี Almashaqbeh et al. (2020) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่อมูลค่าหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในประเทศจอร์แดน โดยพบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงลบต่อมูลค่าหุ้น จึงอาจมีเหตุผลหนึ่งมาจากการตอบสนองของนักลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศไนจีเรีย ในช่วงระหว่างปี 2006–2011 ที่พบว่า ภายใต้ POOLED OLS และ PANEL OLS (No effects) ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ซึ่งวัดด้วยค่าลอการิทึมของค่าธรรมเนียมการสอบ มีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าหุ้น (Okolie & Izedonmi, 2014) อย่างไรก็ตามในช่วงระหว่างปี 2012–2018 ไม่พบอิทธิพลของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นของบริษัทไนจีเรีย (ISAH et al., 2020)

นอกเหนือจากนั้นหลักฐานการศึกษาในทวีปเอเชียได้พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างค่าธรรมเนียมและราคาหุ้นเช่นกัน Phondeesuksakul and Tongkong (2020) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัท โครงสร้างผู้ถือหุ้น คุณภาพการสอบบัญชี และคุณภาพของกำไร ที่ส่งผลกระทบต่อราคาตลาดของหุ้นสามัญในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมุ่งเน้นกรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมบริการและก่อสร้าง ผลการศึกษาพบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีผลกระทบต่อราคาตลาดของหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีถูกพิจารณาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งสะท้อนถึงต้นทุนในการจ้างผู้สอบบัญชีที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และความสามารถในด้านวิชาชีพบัญชี ผู้สอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงมักต้องผ่านการรับรองวิชาชีพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นการว่าจ้างผู้สอบบัญชีที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้การตรวจสอบงบการเงินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้งบการเงินภายนอก ในขณะที่งานวิจัยของ Anuntavorn et al. (2024) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและมูลค่าของ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET100 พบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบ ไม่มีความสัมพันธ์กับราคา

หุ้น อย่างไรก็ตามในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า ภายใต้บริบทของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย ค่าธรรมเนียมสอบบัญชีและราคาหุ้นจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก เนื่องจากค่าธรรมเนียมสอบบัญชีสะท้อนถึงความเป็นอิสระ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี ตลอดจนทรัพยากรที่ใช้ในการตรวจสอบ อันสนับสนุนให้ข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จึงมีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

H_{2a}: ค่าธรรมเนียมสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

H_{2b}: ค่าธรรมเนียมสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับราคาหุ้น

รายงานผู้สอบบัญชีเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยนอกเหนือจากจะเป็นส่วนของการรับรองความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลทางการเงินแล้วนั้น ยังมีอีกส่วนสำคัญหนึ่งคือ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่นักลงทุนหรือผู้ใช้ข้อมูลจะต้องพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เนื่องด้วยเป็นการนำเสนอถึงประเด็นสำคัญที่ผู้สอบบัญชีได้ทำการตรวจสอบและนำเสนอในรายงานผู้สอบ โดยจากข้อมูลในอดีตได้มีการศึกษาถึงอิทธิพลของรายงานผู้สอบบัญชี ตลอดจนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบต่อราคาหุ้น จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต Yue (2022) ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลการตรวจสอบที่สำคัญต่อราคาหุ้นในรายงานการตรวจสอบพบว่า การเปิดเผยประเด็นการตรวจสอบที่สำคัญของบริษัทจดทะเบียนในประเทศจีนทำให้ราคาหุ้นมีความผันผวนมากขึ้น อย่างไรก็ตามหลักฐานการศึกษาในกลุ่มประเทศเกิดใหม่ Boonyanet and Promsen (2018) ได้ทำการศึกษาและพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานการสอบบัญชีกลับให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพียงเล็กน้อยแก่นักลงทุน เนื่องจากนักลงทุนในตลาดเกิดใหม่มีข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นช่วงเริ่มต้นของการนำเสนอรายงานงบการเงิน สอดคล้องกับการศึกษาของ Srijunpetch (2017) ที่พบว่า เรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่นั้น ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองกับการตอบสนองของตลาดด้านราคา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่สอดคล้องกับผลการดำเนินงานของกิจการส่งผลให้ไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของมูลค่าของตราสารทุนในสายตานักลงทุน นอกเหนือจากการศึกษาภายใต้การนับจำนวนข้อของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแล้วนั้น ยังมีหลักฐานการศึกษาที่วัดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้วยจำนวนคำอีกด้วยเช่นกัน Sawangjan and Suttipun (2020) ได้ทำการศึกษากลุ่มบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ในช่วงระหว่างปี 2559–2562 โดยพบว่า จำนวนคำของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ในทางตรงกันข้ามเมื่อพิจารณาถึงจำนวนข้อของเรื่องสำคัญกลับมีอิทธิพลในเชิงลบ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Kongneam (2020) ที่ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างจำนวนคำที่เปิดเผยกับราคาหุ้นของบริษัท เนื่องจากหากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญที่พิจารณาในปริมาณมากนั้น นักลงทุนสามารถประเมินได้อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น รวมถึงสะท้อนถึงคุณภาพของการสอบบัญชีและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า การเปิดเผยจำนวนเรื่องและจำนวนคำในของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสามารถสะท้อนถึงคุณภาพของการสอบบัญชีได้ ข้อมูลในรายงานสอบบัญชีเป็นหลักฐานสำคัญที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการสื่อสารกับผู้ใช้ข้อมูล ซึ่งสามารถพิจารณาข้อมูลจากรายงานสอบบัญชีและเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เชื่อมโยงกับข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัทได้ จะยังสนับสนุนต่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพของนักลงทุน จึงมีพัฒนาสมมติฐานวิจัย ดังนี้

H_{3a}: จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

H_{3b}: จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

H_{4a}: จำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

H_{4b}: จำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหุ้น ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเก็บข้อมูลจาก 2 กลุ่มประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET100 และ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) ที่มีผลการดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ. 2564 ถึง 2566 รวมระยะเวลา 3 ปี จำนวน 100 และ 222 บริษัท ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาไม่รวมบริษัทที่มีเงื่อนไขดังนี้ 1) บริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน กลุ่มบริษัทประกันภัย กลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ 2) บริษัทที่ไม่มีการซื้อขายหลักทรัพย์หรือถูกขึ้นเครื่องหมายพิเศษ ในช่วงที่มีการเผยแพร่รายงานการเงิน 3) บริษัทที่ไม่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด ณ วันที่ 31 ธันวาคมของปี และ 4) บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบ โดยภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจะมีการตัดข้อมูลค่าที่ผิดปกติ (Outliers) ออกจากการวิเคราะห์ ดังนั้นจึงเหลือเป็นกลุ่มตัวอย่างในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) กลุ่ม SET100 จำนวน 76 บริษัท ทั้งสิ้น 222 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) จำนวน 66 บริษัท ทั้งสิ้น 193 ตัวอย่าง

2. ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทดสอบอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) โดยมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 การวัดค่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ตัวย่อ	วิธีการวัดค่าตัวแปร
ตัวแปรตาม		
ราคาหุ้น	SP_EV	ราคาปิดของหุ้น ณ วันที่มีการเผยแพร่รายงานประจำปี
	SP_AF	ราคาปิดของหุ้นภายหลังจากมีเผยแพร่รายงานประจำปี 7 วัน
ตัวแปรอิสระ		
สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่	Big4	วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น โดยหากมีการตรวจสอบด้วยสำนักงานสอบบัญชี Big 4 แทนค่าเป็น 1, Non-Big 4 แทนค่าเป็น 0
ค่าธรรมเนียมสอบบัญชี	AF	ค่าลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	ISSUE	จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
	WORD	จำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
ตัวแปรควบคุม		
ขนาดของบริษัท	SIZE	ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม
อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	DE	หนี้สินรวมหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น
อัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น	PE	ราคาตลาดของหุ้นหารด้วยกำไรสุทธิต่อหุ้น
กลุ่มอุตสาหกรรม	IND1-7	บริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม แทนค่าเป็น 1

ตัวแปร	ตัวย่อ	วิธีการวัดค่าตัวแปร
		บริษัทที่ไม่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม แทนค่าเป็น 0
		โดยประกอบไปด้วย 7 อุตสาหกรรม คือ (1) เกษตรและอาหาร (2) สินค้าอุปโภคบริโภค (3) สินค้าอุตสาหกรรม (4) อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (5) ทรัพยากร (6) บริการ และ (7) เทคโนโลยี
ปี	YEAR	วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น โดยปีที่มีการศึกษา 3 ปี ประกอบด้วย ปี พ.ศ. 2564, 2565 และ 2566

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้น ผู้วิจัยได้มีการใช้โปรแกรม STATA BE (V.18) ในการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นพื้นฐานของตัวแปรประกอบด้วย ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของตัวแปรในการศึกษา

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Independent-Sample t-Test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพการสอบบัญชีระหว่างบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

3. การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตามข้อสมมติฐานขั้นต้นก่อนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ถดถอย โดยตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ที่ไม่เกิน 0.8 (Hair et al., 2014) หรือกล่าวได้ว่าจะต้องไม่มีปัญหาตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาถดถอยพหุคูณ

4. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งใช้ในการทดสอบอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้น ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) โดยในการศึกษาทำการวิเคราะห์ด้วย Pooled Ols Regression ซึ่งการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Equation) ในการศึกษา ดังนี้

$$SP_EV_{it} = \beta_0 + \beta_1 Big4_{it} + \beta_2 AF_{it} + \beta_3 ISSUE_{it} + \beta_4 WORD_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 DE_{it} + \beta_7 PE_{it} + \beta_8 IND1 - 7_{it} + \beta_9 YEAR_t + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$SP_AF_{it} = \beta_0 + \beta_1 Big4_{it} + \beta_2 AF_{it} + \beta_3 ISSUE_{it} + \beta_4 WORD_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 DE_{it} + \beta_7 PE_{it} + \beta_8 IND1 - 7_{it} + \beta_9 YEAR_t + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ระดับของคุณภาพการสอบบัญชี และราคาหุ้น จากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในกลุ่ม SET100 และ MAI ระหว่างปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 ทั้งสิ้นจำนวน 76 และ 66 บริษัท ตามลำดับ พบว่า บริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100 มีราคาหุ้น ณ วันที่มีการเผยแพร่รายงานประจำปี (SP_EV) เฉลี่ยเท่ากับ 39.20 บาท และมีมูลค่าหลังเผยแพร่รายงานประจำปี 7 วัน (SP_AF) เฉลี่ยเท่ากับ 39.06 บาท ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาด MAI พบว่า ณ วันที่มีการเผยแพร่รายงานประจำปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 บาท และมีมูลค่าหลังเผยแพร่รายงานประจำปี 7 วัน เท่ากับ 4.03 บาท ผลการศึกษาทำให้เห็นได้ว่าราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนทั้งสองตลาดนั้นแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในช่วงระยะเวลาภายหลังจากมีการรับทราบข้อมูลทางการเงิน อาจ

เป็นไปได้ว่านอกเหนือจากข้อมูลที่มีการเปิดเผยในรายงานประจำปี นักลงทุนอาจจะต้องใช้เวลาในการประเมินข้อมูลทางเศรษฐกิจประการอื่น ๆ ร่วมด้วย ราคาหุ้นจึงอาจยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงระยะเวลานั้น ๆ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา แสดงค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ และตัวแปรควบคุม

Variable	SET100				MAI			
	Min	Max	Mean	SD	Min	Max	Mean	SD
SP_EV	1.22	388	39.20	54.00	0.02	34.55	4.02	5.78
SP_AF	1.18	370	39.06	53.52	0.01	38.86	4.03	5.96
Big4	0	1	0.97	0.16	0	1	0.46	0.50
AF	14.26	19.64	16.08	1.10	13.53	15.94	14.53	0.47
ISSUE	1	6	1.91	0.86	0	4	1.50	0.64
WORD	332	2657	843.72	435.74	0	1927	597.88	275.46
SIZE	21.93	28.87	25.09	1.40	4.89	23.03	13.90	7.23
DE	0.15	7.13	1.34	0.99	0.02	7.32	1.01	1.14
PE	-89.60	228.13	26.13	34.85	-95.00	177.00	16.74	34.75

คุณภาพการสอบบัญชี ในส่วนของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี พบว่า บริษัทในกลุ่ม SET100 จะมีการตรวจสอบรายงานทางการเงินโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ หรือ Big4 คิดเป็นร้อยละ 97 ซึ่งนับเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ในขณะที่บริษัทในกลุ่ม MAI มีเพียงร้อยละ 46 ที่มีการตรวจสอบโดย Big4 แสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือในคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี Big4 และเห็นถึงความเชื่อมโยงได้ว่าบริษัทขนาดใหญ่จะมีการเลือกรับการตรวจสอบโดยสำนักงานขนาดใหญ่เช่นกัน ขณะที่บริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม หรือกลุ่ม MAI จะมีความหลากหลายในการเลือกใช้สำนักงานสอบบัญชี สำหรับปัจจัยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีพบว่า ค่าลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมสอบบัญชีของกลุ่มบริษัท SET100 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.08 ในขณะที่บริษัทในกลุ่ม MAI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.53 ในส่วนของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบพบว่า จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (ISSUE) ของบริษัทในกลุ่ม SET100 มีค่าเฉลี่ย 1.91 เรื่อง ขณะที่บริษัทใน MAI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 เรื่อง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงจำนวนคำของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแล้วนั้นยังพบว่า จำนวนคำของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (WORD) ของบริษัทในกลุ่ม SET100 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 843.72 คำ ในขณะที่บริษัทใน MAI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 597.88 คำ ทั้งนี้จำนวนข้อและจำนวนคำของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับขนาดของบริษัท เนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่จะมีความซับซ้อนทางธุรกิจมากกว่า มีรายการทางบัญชีมากกว่า จึงอาจทำให้มีประเด็นที่ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญในการสื่อสารไปยังบุคคลภายนอกมากกว่าด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากนั้นในส่วนของตัวแปรควบคุมพบว่าขนาดของบริษัท (SIZE) ซึ่งวัดค่าโดยใช้ตัวลอการิทึมธรรมชาติของมูลค่าสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัทใน SET100 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.09 ในขณะที่ บริษัทใน MAI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.90 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (DE) ของบริษัทใน SET100 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.34 เท่า ส่วนบริษัทใน MAI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.01 เท่า และอัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น (PE) ของกลุ่ม SET100 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 26.13 เท่า ในขณะที่ MAI มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 16.74 เท่า

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการสอบบัญชี

Variables	N	Mean	SD	t	Sig.
Big4 SET	222	0.97	0.16	13.615	0.001**
MAI	193	0.46	0.50		

Variables		N	Mean	SD	t	Sig.
AF	SET	222	16.08	1.10	19.083	0.001**
	MAI	193	14.53	0.47		
ISSUE	SET	222	1.91	0.86	5.563	0.001**
	MAI	193	1.50	0.64		
WORD	SET	222	843.72	435.75	6.752	0.001**
	MAI	193	597.88	275.46		

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งวัดด้วย ขนาดของสำนักงานบัญชี (Big4) ค่าธรรมเนียมสอบบัญชี (AF) จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (ISSUE) และจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (WORD) ระหว่างบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) มีความแตกต่างกันในระดับนัยสำคัญที่ 0.01 จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสามารถสนับสนุนผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาได้ว่า คุณภาพการสอบบัญชีของบริษัทขนาดใหญ่ ในกลุ่ม SET100 และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

Variables	SP_AF	Big4	AF	ISSUE	WORD	SIZE	DE	PE
SP_EV	0.998**	0.049	0.221**	0.126	0.183**	0.284**	-0.033	0.060
SP_AF	1	0.050	0.218**	0.124	0.184**	0.281**	-0.039	0.065
Big4		1	0.103	0.179**	0.184**	0.068	0.129	0.040
AF			1	0.258**	0.290**	0.634**	0.219**	-0.135*
ISSUE				1	0.752**	0.197**	0.110	-0.008
WORD					1	0.177**	0.155*	0.014
SIZE						1	0.358**	-0.108
DE							1	-0.063

**Correlation is significant at the 0.01 level,*Correlation is significant at the 0.05 level

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

Variables	SP_AF	Big4	AF	ISSUE	WORD	SIZE	DE	PE
SP_EV	0.997**	0.274**	0.048	-0.113	-0.020	-0.208**	-0.202**	0.259**
SP_AF	1	0.262**	0.047	-0.109	-0.017	-0.204**	-0.202**	0.260**
Big4		1	0.276**	-0.102	0.006	-0.191**	0.184*	0.023
AF			1	0.026	0.304**	0.009	0.215**	-0.102
ISSUE				1	0.659**	0.241**	0.020	0.045
WORD					1	0.152*	-0.003	0.082
SIZE						1	0.190**	0.019
DE							1	-0.227**

**Correlation is significant at the 0.01 level,*Correlation is significant at the 0.05 level

จากตารางที่ 4 และ ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) อันจะเห็นได้ว่าราคาหุ้น ณ วันที่มีการเผยแพร่รายงานประจำปี (SP_EV) และมีมูลค่าหลังเผยแพร่รายงานประจำปี 7 วัน (SP_AF) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในระดับสูงมาก หากแต่ในการศึกษาทั้งสองตัวแปรดังกล่าวนี้เป็นตัวแปรตาม โดยผู้วิจัยมุ่ง

สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นทั้ง 2 ช่วงเวลา ภายหลังจากที่ผู้มีส่วนได้เสีย/นักลงทุน รับประทานข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัท จึงไม่ถือเป็นปัญหาในเรื่องความซ้ำซ้อนของตัวแปร นอกเหนือจากนั้นเมื่อ พิจารณาถึงความสัมพันธ์รายคู่ของตัวแปรอิสระ การศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ในระดับที่จะเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของตัวแปร (Multicollinearity problem) หรือค่าสัมประสิทธิ์เกิน 0.8 (Hair et al., 2014) ดังนั้น อันหมายถึงตัวแปรมีความอิสระต่อกัน และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สมการถดถอยเชิงพหุคูณได้

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

Variables	SET100					
	SP_EV			SP_AF		
	Coef.	t	Sig.	Coef.	t	Sig.
Constant	-413.2287	-5.15	0.000***	-409.4284	-5.15	0.000***
Big4	19.2496	0.87	0.384	20.1405	0.92	0.358
AF	-0.5042	-0.12	0.907	-0.4447	-0.10	0.918
ISSUE	-18.5086	-2.74	0.007***	-18.4737	-2.76	0.006***
WORD	0.0406	3.11	0.002***	0.0404	3.13	0.002***
SIZE	20.0725	5.07	0.000***	19.8253	5.05	0.000***
DE	-11.9406	-3.02	0.003***	-12.2690	-3.13	0.002***
PE	0.0769	0.78	0.437	0.0824	0.84	0.400
IND1(AGRO)	-36.4350	-2.40	0.017**	-36.7737	-2.44	0.015**
IND2(CONSUMP)	-69.7565	-2.21	0.029**	-69.9951	-2.23	0.027**
IND3(INDUS)	-68.3081	-3.18	0.002***	-68.8390	-3.23	0.001***
IND4(PROPCOON)	-43.9322	-3.13	0.002***	-43.4016	-3.12	0.002***
IND5(RESOURC)	-66.1129	-4.35	0.000***	-64.8378	-4.30	0.000***
IND6(SERVICE)	-35.0258	-2.64	0.009***	-34.0261	-2.58	0.010***
YEAR 2565	-1.8017	-0.22	0.826	-1.5520	-0.19	0.848
YEAR 2566	-8.9616	-1.09	0.277	-8.7984	-1.08	0.282
R Square		0.2192			0.2197	
Adjusted R Square		0.1623			0.1629	
F-value (sig)		3.85 (0.000***)			3.87 (0.000***)	
N		222			222	

***Coefficient is significant at the 0.01 level, **Coefficient is significant at the 0.05 level, and *Coefficient is significant at the 0.10 level

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีและราคาหุ้น ณ วันที่มีการเผยแพร่ รายงานทางการเงิน และภายหลังจากมีการเผยแพร่ 7 วัน พบว่า ขนาดของสำนักงานบัญชีไม่มีความสัมพันธ์อย่าง มีนัยสำคัญ กับราคาหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในกลุ่ม SET100 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยใน อดีต (Anuntavorn et al., 2024; Sripetch, 2020) แสดงให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่ส่งผลต่อคุณภาพการ ตรวจสอบ จึงไม่ส่งผลต่อการตอบสนองของนักลงทุน ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_{1a} นอกจากนี้ในประเด็น ค่าธรรมเนียมสอบบัญชียังพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหุ้นของบริษัทในกลุ่ม SET100 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเมื่อไม่ นานมานี้ที่ไม่พบความสัมพันธ์เช่นกัน (Anuntavorn et al., 2024) ดังนั้นการศึกษานี้จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_{2a} อาจ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่บริษัทในกลุ่ม SET100 เลือกใช้สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (ร้อยละ 97) อีกทั้งค่าธรรมเนียมในการสอบ

บัญชีนั้นขึ้นอยู่กับความเสี่ยง ปริมาณงาน และทรัพยากรที่ใช้ ซึ่งสำหรับบริษัทในกลุ่ม SET100 นั้น มีรายการทางบัญชีและความซับซ้อนทางธุรกิจอยู่มาก จึงอาจมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงตามไปด้วย ในปัจจัยสองส่วนนี้จึงอาจไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในการประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจของบริษัท ในส่วนของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบซึ่งวัดด้วยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ต่อราคาหุ้นของบริษัทในกลุ่ม SET100 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยในอดีตที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกของตัวแปรดังกล่าว (Jokar et al., 2019; Limaporn et al., 2019; Yue, 2022) ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_{3a} ในขณะที่จำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกลับมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อราคาหุ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongneam (2020) และ Sawangjan and Suttipun (2020) แสดงให้เห็นว่าในประเด็นของเรื่องสำคัญการมีจำนวนเรื่องสำคัญในหลายข้ออาจทำให้นักลงทุนมีความเชื่อมั่นที่มีต่อข้อมูลในการเงินได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของแต่ละเรื่อง หากมีให้อธิบายหรือให้ข้อมูลโดยละเอียดว่าเรื่องดังกล่าวมีความเสี่ยงหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเพิ่มความเข้าใจให้กับผู้ถือหุ้น ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนและทำให้ราคาหุ้นเพิ่มขึ้นได้ หรือกล่าวคือการมีจำนวนค่าของเรื่องสำคัญจำนวนมากนั้นสามารถสะท้อนถึงความละเอียดถี่ถ้วน และความโปร่งใสในการตรวจสอบและคุณภาพของข้อมูลทางการเงินได้ ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงยอมรับสมมติฐาน H_{4a}

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรควบคุมพบว่า ขนาดของบริษัท (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 กับราคาหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (DE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 นอกเหนือจากนั้นกลุ่มอุตสาหกรรมภายใต้การวิเคราะห์โดยใช้กลุ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเป็นฐานนั้น พบว่าในทุกกลุ่มอุตสาหกรรมจะมีราคาหุ้นต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI)

Variables	MAI					
	SP_EV			SP_AF		
	Coef.	t	Sig.	Coef.	t	Sig.
Constant	-15.5197	-1.12	0.264	-15.8389	-1.10	0.272
Big4	2.3901	2.79	0.006***	2.3424	2.63	0.009***
AF	1.6388	1.66	0.098*	1.6788	1.64	0.102
ISSUE	-0.5991	-0.72	0.475	-0.5955	-0.69	0.494
WORD	-0.0013	-0.64	0.524	-0.0013	-0.63	0.528
SIZE	0.1644	0.97	0.332	0.1621	0.92	0.357
DE	-0.8500	-2.22	0.027**	-0.8773	-2.21	0.028**
PE	0.0337	2.98	0.003***	0.0352	3.00	0.003***
IND1(AGRO)	-3.4967	-1.19	0.237	-3.6191	-1.18	0.238
IND2(CONSUMP)	-9.1847	-2.27	0.025**	-9.2762	-2.21	0.029**
IND3(INDUS)	-7.4706	-2.40	0.017**	-7.6505	-2.37	0.019**
IND4(POPCOON)	-6.9890	-2.47	0.014**	-7.0740	-2.41	0.017**
IND5(RESOURC)	-6.4083	-2.70	0.008***	-6.4640	-2.63	0.009***
IND6(SERVICE)	-3.0604	-2.41	0.017**	-3.2003	-2.43	0.016**
YEAR 2565	-1.7507	-1.94	0.054*	-1.9194	-2.05	0.042**
YEAR 2566	-2.1291	-2.34	0.021**	-2.2066	-2.34	0.021**
R Square		0.2860			0.2785	
Adjusted R Square		0.2254			0.2173	

Variables	MAI					
	SP_EV			SP_AF		
	Coef.	t	Sig.	Coef.	t	Sig.
F-value (sig)		4.73 (0.000***)			4.55 (0.000***)	
N		193			193	

***Coefficient is significant at the 0.01 level, **Coefficient is significant at the 0.05 level, and *Coefficient is significant at the 0.10 level

ผลการศึกษาจากตารางที่ 7 ในบริบทของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) พบว่า ขนาดของสำนักงานบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต (Ugwunta et al., 2018) นอกจากนี้ประเด็นค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชี การศึกษาายังแสดงให้เห็นว่าค่าสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับราคาหุ้น จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักลงทุนที่สนใจลงทุนในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นั้น ให้ความสำคัญอย่างมากต่อสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ว่าจะทำการตรวจสอบงบการเงินอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งในส่วนของค่าธรรมเนียมอันสะท้อนถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ระยะเวลา ปริมาณงาน ตลอดจนทรัพยากรที่ใช้ อาจเป็นส่วนสนับสนุนให้นักลงทุนเชื่อว่าข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้องครบถ้วนและสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจได้ จึงส่งผลต่อการตอบสนองของนักลงทุนและทำให้มูลค่าหุ้นเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงยอมรับสมมติฐาน H_{1b} และ H_{2b} ในขณะที่ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ สำหรับกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI แล้วนั้น ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทั้งในส่วนของจำนวนเรื่องและจำนวนค่า การศึกษานี้จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_{3b} และ H_{4b} ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Srijunpetch (2017) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับราคาของหลักทรัพย์ โดยหากพิจารณาจากผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาแล้วนั้น อาจเป็นไปได้ว่าจำนวนเรื่องและจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI นั้น มีจำนวนไม่สูงมาก เนื่องด้วยบริษัทมีขนาดและความซับซ้อนทางธุรกิจน้อยกว่ากลุ่มบริษัทในตลาด SET ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสำคัญจึงอาจไม่ส่งผลต่อการตอบสนองของนักลงทุน อีกทั้งส่วนหนึ่งคือนักลงทุนมีความไว้วางใจกลุ่มของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และค่าธรรมเนียมการสอบเป็นพื้นฐานอยู่แล้วว่าแสดงถึงการตรวจสอบที่มีคุณภาพ ข้อมูลทางการเงินที่ผ่านการตรวจสอบมาจึงน่าเชื่อถือมีความถูกต้องครบถ้วน แม้ว่าจะมีรายการในบางประเด็นที่ผู้สอบเน้นย้ำก็ตาม

ในขณะที่ผลจากการวิเคราะห์ตัวแปรควบคุม พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (DE) มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในทางตรงกันข้ามอัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 กับราคาหุ้น นอกเหนือจากนั้นกลุ่มอุตสาหกรรมภายใต้การวิเคราะห์โดยใช้กลุ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเป็นฐานนั้น พบว่าในทุกกลุ่มอุตสาหกรรมจะมีราคาหุ้นต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร นอกเหนือจากนั้นยังเห็นได้ว่าราคาหุ้นในปี 2565 และ 2566 มีมูลค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับปี 2564

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งในกลุ่ม SET100 และ MAI ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญภายหลังการเผยแพร่รายงานประจำปีในระยะเวลา 7 วัน ซึ่งอาจสะท้อนถึงพฤติกรรมของนักลงทุนที่อาจจะยังไม่ตอบสนองต่อข้อมูลทางการเงินในทันที แต่จำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลประกอบอื่น ๆ ก่อนทำการตัดสินใจ เช่น สภาพเศรษฐกิจโดยรวม ภาวะอุตสาหกรรม หรือข้อมูลแนวโน้มในอนาคต นอกจากนี้ รายงานประจำปีอาจไม่ได้มีข้อมูลสำคัญเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงการประเมินราคาหุ้นของนักลงทุนในระยะสั้น

อีกทั้งผลการศึกษาในด้านของคุณภาพงานสอบบัญชียังสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทในกลุ่ม SET100 และ MAI มีคุณภาพงานสอบบัญชีซึ่งวัดด้วยขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบ และเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่ม SET100 ให้ความไว้วางใจในการปฏิบัติงานของสำนักงานสอบบัญชี Big4 มากกว่าเมื่อเทียบกับบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม MAI และมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่า อันอาจเนื่องมาจากการใช้สำนักงาน Big4 ในการตรวจสอบ ปริมาณงาน และทรัพยากรที่ใช้ในการตรวจสอบ (Pratoomsuwan, 2017; Phadaeng et al., 2024; Srisuwan et al., 2024) นอกเหนือจากนั้นประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ บริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100 มีจำนวนข้อและจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสูงกว่าบริษัทในกลุ่ม MAI อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีเหตุผลส่วนหนึ่งมาจากความแตกต่างของมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ความซับซ้อนของรายการทางธุรกิจ รวมถึงความกดดันจากนักลงทุนสถาบันและนักลงทุนต่างชาติในการเปิดเผยข้อมูล KAM (Suttipun, 2020a)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของคุณภาพการสอบบัญชีต่อราคาหุ้นในกลุ่ม SET100 พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Anuntavorn et al. (2024) และ Sripetch (2020) โดยบริษัทในกลุ่ม SET100 ส่วนใหญ่เลือกใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (ร้อยละ 97) และมีค่าธรรมเนียมสอบบัญชีที่สูง เนื่องจากมีความเสี่ยง ปริมาณงาน และความซับซ้อนทางธุรกิจมากกว่า ดังนั้นปัจจัยทั้งสองอาจไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในการประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจของบริษัท ในขณะที่ปัจจัยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า “จำนวนเรื่อง” ของเรื่องสำคัญมีความสัมพันธ์เชิงลบกับราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยอาจเป็นเพราะจำนวนเรื่องสำคัญที่มากเกินไปอาจถูกตีความว่าเป็นสัญญาณของความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนของกิจการ ในทางตรงกันข้าม “จำนวนค่า” ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกลับมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหุ้น แสดงให้เห็นว่านักลงทุนให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและรายละเอียดในการสื่อสารของผู้สอบบัญชี กล่าวคือการอธิบายถึงรายละเอียดของเรื่องสำคัญนั้นทำให้นักลงทุนสามารถทำความเข้าใจและประเมินความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น (Kongneam, 2020; Sawangjan & Suttipun, 2020)

สำหรับกลุ่มบริษัทในตลาด MAI พบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับราคาหุ้น สะท้อนว่านักลงทุนในตลาดนี้ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของผู้สอบบัญชีมากกว่าปัจจัยอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกใช้สำนักงานขนาดใหญ่และค่าธรรมเนียมที่สูง ซึ่งจากการศึกษาในอดีตทั้งสองปัจจัยนี้มักถูกตีความว่าเป็นสัญญาณของการตรวจสอบที่มีคุณภาพและความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากงานวิจัยของ Visedsun et al. (2025) ที่ระบุว่า คุณภาพการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางบัญชีกับราคาหุ้น รวมทั้งผลการศึกษาของ Phadaeng et al. (2024) และ Sittipana (2021) ที่พบว่า ขนาดของสำนักงานและค่าธรรมเนียมสอบบัญชีสะท้อนความน่าเชื่อถือของคุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของรายงานการเงิน รวมถึงประสิทธิภาพการตัดสินใจของนักลงทุน ในขณะที่ตัวแปรเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ที่มีต่อราคาหุ้น อันอาจเป็นเหตุผลเนื่องมาจากบริษัทส่วนใหญ่ในตลาด MAI เป็นกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีโครงสร้างธุรกิจไม่ซับซ้อน รวมถึงมีรายการบัญชีและมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องน้อยกว่าบริษัทในกลุ่ม SET100 ดังนั้นจึงทำให้ผู้สอบบัญชีมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในระดับจำกัด (Phadaeng et al., 2024)

ผลการศึกษาทั้งในกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาด SET100 และ MAI สามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดของทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) โดยสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการสอบบัญชีมีบทบาทสำคัญในการลดความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างผู้บริหาร (ตัวแทน) และนักลงทุน (เจ้าของกิจการ) ในกลุ่ม MAI นักลงทุนให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และค่าธรรมเนียมสูง ซึ่งเป็นสัญญาณของความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ ช่วยสร้างความมั่นใจว่าผู้บริหารไม่ได้แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง ขณะที่ในกลุ่ม SET100 แม้ขนาดสำนักงานและค่าธรรมเนียมจะไม่ส่งผลต่อราคาหุ้นโดยตรง แต่การเปิดเผยรายละเอียดใน “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” กลับมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของนักลงทุนชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผู้สอบบัญชีในการถ่ายทอดข้อมูลอย่างโปร่งใสและช่วยลดช่องว่างของข้อมูล โดยรวมแล้ว คุณภาพการสอบบัญชีเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ควบคุมความเสี่ยง และลดปัญหาพฤติกรรมฉ้อโกงของผู้บริหารภายใต้บริบทของทฤษฎีตัวแทน

ประโยชน์และข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

งานวิจัยนี้ให้องค์ความรู้ใหม่ทางทฤษฎีโดยแสดงให้เห็นว่าในบริษัทขนาดใหญ่ (SET100) การเปิดเผยข้อมูลตรวจสอบเชิงลึก (จำนวนคำในเรื่องสำคัญ) มีผลเชิงบวกต่อราคาหุ้น เนื่องจากช่วยลดปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (information asymmetry) ตามทฤษฎีตัวแทน และเพิ่มความเชื่อมั่นของนักลงทุนผ่านความโปร่งใส ในขณะที่การระบุประเด็นจำนวนมากอาจส่งผลกระทบต่อราคาหุ้น เนื่องจากอาจถูกตีความว่าเป็นสัญญาณของความเสี่ยงหรือปัญหาการกำกับดูแลที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ในขณะที่สำหรับบริษัทขนาดเล็ก (MAI) นักลงทุนยังคงพึ่งพาสัญญาณความน่าเชื่อถือแบบดั้งเดิม เช่น ขนาดสำนักงานบัญชีและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูง ซึ่งสะท้อนว่ากลุ่มนักลงทุนในตลาดนี้ให้ความสำคัญกับชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของสถาบันตรวจสอบมากกว่าความละเอียดของข้อมูลในรายงาน ผลการศึกษานี้เป็นการขยายกรอบทฤษฎีตัวแทนในบริบทตลาดเกิดใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของกลไกการตรวจสอบบัญชีในการลดปัญหาตัวแทนนั้น มีความแตกต่างกันตามขนาดบริษัทและลักษณะของตลาดทุน

ผลการศึกษายังสามารถสะท้อนถึงแนวทางในเชิงปฏิบัติที่แตกต่างกันสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายกลุ่ม ดังนี้ กลุ่มของนักลงทุน สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการประเมินคุณภาพของการตรวจสอบและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินของบริษัท โดยในกรณีของบริษัทในกลุ่ม SET100 นักลงทุนสามารถใช้รายละเอียดของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (KAMs) เป็นข้อมูลประกอบในการประเมินระดับความเสี่ยง ความโปร่งใส และธรรมาภิบาลของกิจการ ขณะที่นักลงทุนในตลาด MAI ซึ่งมีบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม อาจพิจารณาให้ความสำคัญกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งเป็นสัญญาณหนึ่งในการสะท้อนคุณภาพการตรวจสอบและความน่าเชื่อถือของการเงิน อันจะช่วยลดความไม่สมดุลของข้อมูลและเพิ่มความมั่นใจในการลงทุน

กลุ่มของผู้สอบบัญชี อาจมีการพิจารณาการปฏิบัติงานและการออกรายงานการตรวจสอบให้สอดคล้องกับลักษณะของบริษัทในแต่ละกลุ่ม โดยสำหรับบริษัทในกลุ่ม SET100 ซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ มีโครงสร้างธุรกิจที่ซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง ผู้สอบควรเน้นการให้ข้อมูลเชิงลึก อธิบายรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เพื่อช่วยให้นักลงทุนสามารถใช้ประเมินความเสี่ยงและตัดสินใจได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ในขณะที่สำหรับบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มตลาดหลักทรัพย์ MAI ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้สอบอาจมุ่งเน้นประเด็นในการสื่อสารที่เข้าใจง่าย สะท้อนถึงสาระสำคัญ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

กลุ่มผู้บริหารบริษัท สามารถใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อพิจารณาการเลือกสำนักงานบัญชีที่เหมาะสมกับลักษณะและโครงสร้างของบริษัท เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนในแต่ละตลาด โดยสำหรับกลุ่มของบริษัทในตลาด MAI อาจพิจารณาสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากชื่อเสียงและทรัพยากรที่มากกว่านั้น จะสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจต่อนักลงทุน นอกเหนือจากนั้นผู้บริหารในทุกกลุ่มบริษัทควรมีการส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้สอบบัญชี เพื่อพัฒนาคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินและสร้างโอกาสในการเติบโตให้กับบริษัท

กลุ่มหน่วยงานกำกับดูแลตลาดทุน สามารถพิจารณานำผลการศึกษาเพื่อใช้ในการพัฒนามาตรฐานการสอบบัญชีและการรายงานการตรวจสอบที่เหมาะสมกับบริษัทขนาดใหญ่และขนาดกลาง ตลอดจนพิจารณาให้ความรู้แก่นักลงทุนเกี่ยวกับการตีความข้อมูลจากรายงานการตรวจสอบ และเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดการสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้สอบบัญชี และนักลงทุน ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ บรรลุผลได้ตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้การศึกษายังเปิดช่องทางสำหรับงานวิจัยในอนาคตในการตรวจสอบปัจจัยอื่นๆ อันอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ อาทิ บทบาทของคณะกรรมการบริษัท การทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบและผู้สอบบัญชีภายนอก รวมถึงลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกลไกการตรวจสอบบัญชีในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Aghaei Chadegani, A. (2011). *Review of studies on audit quality*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2227359>
- Almashaqbeh, M., Islam, M. A., Bakar, R., & Ghazalat, A. (2020). The effect of audit quality on the share prices in Amman stock exchange. *International Journal of Multidisciplinary Sciences and Advanced Technology*, 1(9), 10–22.
- Anuntavorn, N., Wibunpan, S., Kang Nga, C., Khunkaew, R., & Wichianrak, J. (2024). The relationship between audit quality disclosures, key audit matters and firm value of companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET100). *The International and National Conference on Business Administration and Accountancy 2024*, Songkhla, Thailand.
- Aroonsakul, C. (2019). *The relationship between the disclosure of key audit matters and firm value of financial sector* [Master's thesis]. Thammasat University. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2019/TU_2019_6102110340_12545_12700.pdf [in Thai]
- Bédard, J., Gonthier-Besacier, N., & Schatt, A. (2019). Consequences of expanded audit reports: Evidence from the justifications of assessments in France. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 38(3), 23–45. <https://doi.org/10.2308/ajpt-52339>
- Boone, J. P., Khurana, I. K., & Raman, K. K. (2010). Do the Big 4 and the second-tier firms provide audits of similar quality? *Journal of Accounting and Public Policy*, 29(4), 330–352. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2010.06.007>
- Boonlert-U-Thai, K., Srijunpetch, S., & Phakdee, A. (2019). Key audit matters: what they tell. *Journal of Accounting Profession*, 15(45), 5–25. [in Thai]
- Boonyanet, W., & Promsen, W. (2018). Key audit matters: just little informative value to investors in emerging markets? *Chulalongkorn Business Review*, 41(1), 153–183.
- DeAngelo, L. E. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183–199. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(81\)90002-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(81)90002-1)
- DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2–3), 275–326. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.09.002>
- Duangchan, A. (2021). *The study of earnings per share and book value per share and market price per share influence before and after the Covid 19 situation of companies listed on the Stock Exchange of Thailand: A case study of service business groups* [Master's thesis]. Dhurakij Pundit University. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Arisara.Dua.pdf> [in Thai]
- Federation of Accounting Profession [FAP]. (2016). *Auditing Standard 701 Communication of Key Audit Matters in the Auditor's Report*. <https://www.tfac.or.th/upload/9414/4x9uV7CGE1.pdf> [in Thai]
- Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K. W., & Vulcheva, M. (2018). Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 23(4), 1543–1587. <https://doi.org/10.1007/s11142-018-9464-0>
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education International.

- ISAH, M., FASUA, K. O., Ugoh, T. T., & OJO, L. O. (2020). Effect of audit quality on market price per share of quoted deposit money banks (DMBS) in Nigeria. *International Journal of Social Science and Economic Research*, 5, 3921–3944. <https://doi.org/10.46609/IJSSER.2020.v05i12.014>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
- Jokar, H., Noorollah, S., & Hamza Nejad, S. (2019). The influence of the audit quality and usefulness of disclosed accounting information on the stock price. *Journal of Securities Exchange*, 11(44), 23–58.
- Kaewsuriya, J. (2017). *The effects of audit quality and audit review continuity on audit credibility of certified public accountants (CPAs) in Thailand* [Master's thesis]. Prince of Songkla University]. <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/12793/1/420458.pdf> [in Thai]
- Kamwass, S., Petchchedchoo, P., & Kumsuprom, S. (2020). Key audit matters disclosure and market value of Thai listed companies. *Suthiparithat Journal*, 34(110), 51–66. [in Thai]
- Kongneam, P. (2020). *The relationship between key audit matters (KAM) reporting and firm value of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET)* [Master's thesis]. Prince of Songkla University. <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/17752/1/441393.pdf> [in Thai]
- Krishnan, G. V. (2003). Audit quality and the pricing of discretionary accruals. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 22(1), 109–126. <https://doi.org/10.2308/aud.2003.22.1.109>
- Lennox, C. S., Schmidt, J. J., & Thompson, A. M. (2023). Why are expanded audit reports not informative to investors? Evidence from the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 28(2), 497–532. <https://doi.org/10.1007/s11142-021-09650-4>
- Limaporn, S., Suttipun, M., Binarvang, K., Yebmae, C., chamradlaph, P., & Eukuntorn, S. (2019). The Relationship Between Key Audit Matters (KAM) disclosure and stock price of SET 100 companies from the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Accountancy and Management*, 11(3), 40–53. [in Thai]
- Okolie, A. O., & Izedonmi, F. I. O. (2014). The impact of audit quality on the share prices of quoted companies in Nigeria. *Research journal of Finance and Accounting*, 5(8), 150–166.
- Phadaeng, B., Petchchedchoo, P., Kumsuprom, S., & Panmanee, P. (2024). Factors affecting audit fee: A comparison study of companies listed on the stock exchange of Thailand, and the market for alternative investment. *Rajapark Journal*, 18(60), 356–392. [in Thai]
- Pham, P. (2021). *Does audit quality affect stock price synchronicity? Evidence from Vietnam*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4890840>
- Phondeesuksakul, T., & Tongkong, S. (2020). Impact of board responsibility, ownership structure, audit quality and earnings quality on stock price of listed companies in the stock exchange of Thailand: A case study of service industry and property and construction industry. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 6(3), 15–30. [in Thai]
- Pratoomsuwan, T. (2017). Audit prices and Big 4 fee premiums: further evidence from Thailand. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 7(1), 2–15. <https://doi.org/10.1108/JAEE-07-2014-0039>

- Saingthong, S. (2017). *Benefits of reporting key audit matters in the audit reports of companies listed on the Stock Exchange of Thailand* [Master's thesis]. Thammasat University.
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5902020105_7929_9198.pdf [in Thai]
- Sawangjan, P., & Suttipun, M. (2020). The relationship between key audit matters (KAMs) disclosure and stock reaction: Cross-sectional study of Thailand, Malaysia, and Singapore, *Journal of Financial and Banking Review*, 5(3), 70–77. [https://doi.org/10.35609/jfbr.2020.5.3\(1\)](https://doi.org/10.35609/jfbr.2020.5.3(1))
- Sricharoen, S., & Jarutakanont, S. (2023). Investor Reaction to Communicating Key Audit Matters in Auditor's Reports. *Burapha Journal of Business Management*, 12(1), 96–118. [in Thai]
- Srijunpetch, S. (2017). Key audit matters in an auditor's report and response of the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 13(38), 22–37. [in Thai]
- Sripetch, P. (2020). *Relationship of money management and audit quality affecting the stock price assessment on the Stock Exchange of Thailand SET100* [Master's thesis]. Sripatum University.
<https://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/8044> [in Thai]
- Srisuwan, P., Swatdikun, T., Pathak, S., Surbakti, L. P., & Saramolee, A. (2024). Factors Influencing Key Audit Matter Reporting in the Stock Exchange of Thailand: Empirical Evidence from 2016–2020 Data. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(11), 1–18. <https://doi.org/10.3390/jrfm17110512>
- Suttipun, M. (2020a). Factors Influencing Key Audit Matters Reporting in Thailand. *Asian Journal of Accounting Perspectives*, 13(1), 26–39. <https://doi.org/10.22452/AJAP.vol13no1.2>
- Suttipun, M. (2020b). KAM reporting and common share price of listed companies in the market of alternative investment from Thailand. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 24(3), 1–10.
- The Stock Exchange of Thailand. (2024). *Index preparation criteria of the Stock Exchange of Thailand*.
https://media.set.or.th/set/Documents/2024/May/SET_IndexMethodology_May2024_TH.pdf [in Thai]
- Ugwunta, D. O., Ugwuanyi, B. U., & Ngwa, C. U. (2018). Effect of audit quality on market price of firms listed on the Nigerian stock market. *Journal of Accounting and Taxation*, 10(6), 61–70.
<https://doi.org/10.5897/JAT2018.0293>
- Visedsun, N., Haekerd, K., Kwanmuang, P., & Aujirapongpan, S. (2025). Does Audit Quality Enhance the Value Relevance of Earnings and Book Value on the Market Price of Common Shares? Evidence from Thailand. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(10), 547.
<https://doi.org/10.3390/jrfm18100547>
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1983). Agency problems, auditing, and the theory of the firm: Some evidence. *The Journal of Law and Economics*, 26(3), 613–633.
<https://www.jstor.org/stable/725039>
- Yue, Y. (2022). Empirical Study on the Impact of Key Audit Disclosure on Stock Price in Audit Reports. *BCP Business & Management*, 20, 519–524. <https://doi.org/10.54691/bcpbm.v20i.1026>